

การศึกษาปัจจัยที่มีความสำคัญในการจัดการป่าชุมชนตามความคิดเห็นของประชาชน :  
กรณีศึกษาป่าชุมชนโคกหนองโน ตำบลหนองโน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม  
The Significance of The Factors of Community Forest Management as Opined by The People:  
A Case Study of Kok Nong No Community Forest in Nong No Sub - District,  
Maung District, Mahasarakham Province

นเรศ นาเมืองรักษ์<sup>1</sup>, ปวีณา ภูมิแดนดิน<sup>2</sup>, นฤมล กางเกตุ<sup>3</sup>, ดิษยพงษ์ หกสุวรรณ<sup>4</sup>  
Nared Namueangrak<sup>1</sup>, Paweena Phumdandin<sup>2</sup>, Narumol Kangked<sup>3</sup>, Dissayapong Hoksuan<sup>4</sup>

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับปัจจัยที่มีความสำคัญในการจัดการป่าชุมชนโคกหนองโนตามความคิดเห็นของประชาชน เปรียบเทียบระดับปัจจัยที่มีความสำคัญในการจัดการป่าชุมชนโคกหนองโนตามความคิดเห็นของประชาชน จำแนกตามเพศ อายุ และระยะเวลาในการตั้งครัวเรือน และศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะของการจัดการป่าชุมชนโคกหนองโน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ หัวหน้าครัวเรือนหรือตัวแทนครัวเรือนที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 253 ครัวเรือน ที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านหนองโน หมู่ที่ 1 และหมู่ที่ 5 ตำบลหนองโน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ที่ได้จากการแทนค่าตารางการกำหนดกลุ่มตัวอย่าง และทำการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย จากจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 507 ครัวเรือน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test และ F-test (ANOVA) ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับปัจจัยที่มีความสำคัญในการจัดการป่าชุมชนโคกหนองโน ตำบลหนองโน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ตามความคิดเห็นของประชาชน พบว่า ปัจจัยโดยรวมและรายด้านทุกด้านมีความสำคัญในการจัดการป่าชุมชนโคกหนองโน ตำบลหนองโน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม อยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ ปัจจัยด้านการอนุรักษ์ป่าชุมชน ปัจจัยด้านการพัฒนาป่าชุมชน ปัจจัยด้านการควบคุมดูแลป่าชุมชน และปัจจัยด้านการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชน
2. การเปรียบเทียบการจัดการป่าชุมชนโคกหนองโน ตำบลหนองโน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคามจำแนกตามเพศ อายุ และระยะเวลาในการตั้งครัวเรือน พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ และระยะเวลาในการตั้งครัวเรือนแตกต่างกัน มีการจัดการป่าชุมชนโคกหนองโน ตำบลหนองโน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ไม่แตกต่างกัน
3. ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะของการจัดการป่าชุมชนโคกหนองโน ตำบลหนองโน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะของการจัดการป่าชุมชนโคกหนองโน ตำบลหนองโน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม โดยเรียงลำดับจากความถี่มากไปน้อย 3 อันดับ ดังนี้ ประชาชนส่วนใหญ่ไม่กล้าแสดงออกและไม่มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาป่าชุมชนโคกหนองโน ขาดความรู้ความเข้าใจในการฟื้นฟูป่าชุมชนโคกหนองโน และประชาชนขาดความสนใจ ไม่ค่อยให้ความร่วมมือและขาดจิตสำนึกในการอนุรักษ์ป่าชุมชนโคกหนองโน

คำสำคัญ : ปัจจัยการจัดการป่าชุมชน, ป่าชุมชนโคกหนองโน

<sup>1</sup> ศษ.ม. (สิ่งแวดล้อมศึกษา) นักวิชาการประมงปฏิบัติการ ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืดจังหวัดหนองคาย

<sup>2</sup> ศษ.ม. (สิ่งแวดล้อมศึกษา) อาจารย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

<sup>3</sup> ศศ.ม. (โบราณคดีสมัยประวัติศาสตร์) อาจารย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

<sup>4</sup> วศ.ม. (วิศวกรรมสิ่งแวดล้อม) อาจารย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

## ABSTARCT

The purposes of this study were to examine the significance of the factors of Kok Nong No Community Forest management as viewed by the people, to compare the significance of the factors of Kok Nong No Community Forest management as viewed by the people as classified according to gender, age, and the number of years of setting up the households, and to examine problems, obstacles, and recommendations of Kok Nong No Community Forest management. The sample used in the study consisted of 253 household heads or representatives age 18 years and older in the village of Baan Nong No Moo 1 and Moo 5 in Nong No, sub district Maung, district Mahasarakham, province, 507 households obtained using representatives from the table to determine and the simple random sampling technique. The instrument used in the study was a questionnaire. The statistics used for analyzing the collected data were frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test and F-test (ANOVA).

The results of the research revealed that :

1. The significance of the factors of Kok Nong No Community Forest management in Nong No sub - district, Maung district, Mahasarakham province as viewed by the people is the people showed their opinions about the significance of the factors as a whole and in each of all the aspects in Kok Nong No Community Forest management at a high level in this order from the highest to the lowest means : community forest conservation, community forest development, community forest control and care, and community forest utilization.
2. To compare the significance of the factors of Kok Nong No Community Forest management in Nong No sub - district, Maung district, Mahasarakham province as viewed by the people as classified according to gender, age, and the number of years of setting up the households is the people with differences in gender, age, and the number of years of setting up the household did not differently indicated opinions about the significance of factor as a whole and in each aspect in Kok Nong No Community Forest management.
3. To examine problems, obstacles, and recommendations of Kok Nong No Community Forest management in Nong No sub - district, Maung district, Mahasarakham province is the problems, obstacles, and recommendations for Don Chao Pu Community Forest management included: Most people are not assertive and did not participate in the show, thinking about the development of Kok Nong No Community forest. Lack of knowledge and understanding of Kok Nong No Community forest regeneration. The people lacked interests, seldom provided cooperation, and lacked awareness of Kok Nong No Community forest conservation.

**Keywords:** The Factors of Community Forest Management, Kok Nong No Community Forest

## บทนำ

ป่าไม้เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์มากทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น เป็นที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม อาหาร และสมุนไพรนานาชนิดตั้งแต่อดีตจนกระทั่งถึงปัจจุบัน ถึงแม้ป่าไม้จะเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่งอกเงยหรือเพิ่มพูนขึ้นมาได้ แต่การพัฒนาของป่าไม้ จะดำเนินไปอย่างเชื่องช้า

และถ้าอัตราการนำไม้ปามาใช้น้อยกว่าอัตราการงอกเงยของป่าไม้แล้ว สามารถมั่นใจได้ว่า การขาดแคลนไม้เพื่อนำมาสร้างที่อยู่อาศัยจะไม่เกิดขึ้นแน่นอน ในสภาพปัจจุบัน

จำนวนพลเมืองโลกเพิ่มขึ้น จึงทำให้จำเป็นต้องนำมาใช้ประโยชน์ด้านต่าง ๆ มากขึ้นอย่างไม่ได้สัดส่วนกับการพัฒนาของป่าไม้ ยิ่งไปกว่านั้นป่าไม้เป็นจำนวนมากถูกทำลายเพื่อนำพื้นที่มาใช้ในการเพาะปลูกหรือสร้างที่อยู่อาศัยและประโยชน์อื่น ๆ ซึ่งนับได้ว่า เป็นวิธีการทำลายป่าไม้ที่สมบูรณ์แบบและยากที่จะทำให้บริเวณนั้นกลายเป็นป่าไม้ธรรมชาติตามเดิมได้ หากปล่อยให้การทำลายป่าไม้ของมนุษย์ดำเนินเช่นนี้ต่อไป ความเสียหายต่าง ๆ จะเกิดขึ้นมากมาย ไม่เพียงแต่จะขาดแคลนไม้เพื่อนำมาใช้ก่อสร้างหรือวัตถุดิบป้อนโรงงานอุตสาหกรรมเท่านั้น แต่ทำให้เกิดอากาศแปรปรวน ดินหมดความอุดม

สมบูรณ์ และขาดแคลนเชื้อเพลิง ในที่สุดพื้นที่ที่เคยมีความชุ่มชื้น และสมบูรณ์ก็จะค่อย ๆ พัฒนากลายเป็นทะเลทราย (วิชัย เทียนน้อย 2544 : 105-106) ถ้าหากพิจารณาถึงสาเหตุสำคัญที่ป่าไม้ของโลกถูกทำลายลงไปอย่างรวดเร็ว จะสืบเนื่องมาจากความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีจึงทำให้การประดิษฐ์คิดค้น เครื่องมือเครื่องใช้ ตลอดจนเครื่องมืออำนวยความสะดวกใหม่ ๆ ขึ้นมา จึงมีความจำเป็นต้องการไม่มาใช้มากยิ่งขึ้น และจำนวนประชากรเพิ่มขึ้น ปัจจัยนั้นว่าเป็นตัวเร่งสำคัญที่ทำให้ป่าไม้ถูกทำลายอย่างรวดเร็ว

วิกฤติการณ์พื้นที่ป่าของไทยที่ผ่านมา เริ่มจากปี พ.ศ. 2504 จนถึงจุดที่มีการสำรวจพื้นที่ป่าไม้อย่างละเอียดโดยใช้ดาวเทียม นั่น รัฐบาลไทยได้พยายามปรับนโยบายให้สอดคล้องกับข้อมูลและสถานการณ์ที่เป็นจริง กล่าวคือ เมื่อมีการสำรวจพบว่าพื้นที่ป่าเหลืออยู่ ร้อยละ 53.30 ของพื้นที่ทั้งหมดของประเทศก็กำหนดนโยบายให้มีการรักษาพื้นที่ป่า ร้อยละ 50 ในปี พ.ศ. 2504 แต่เมื่อพบความจริงว่าในปี พ.ศ. 2526 พื้นที่ป่าไม้ลดลงไปอีกเหลือเพียงร้อยละ 29.30 ของพื้นที่ทั้งหมดก็เริ่มหาทาง “ป้องกัน” ในรูปแบบพื้นที่ป่าเศรษฐกิจ “กันชน” โดยคณะรัฐมนตรี เริ่มมีมติเกี่ยวกับนโยบายการป่าไม้แห่งชาติ เมื่อปี พ.ศ. 2528 ให้มีพื้นที่ป่าไม้ร้อยละ 40 ของพื้นที่ประเทศ (อภิชัย พันธเสน. 2542 : 41) ทั้งนี้กรมป่าไม้ยังถือเป็นแนวทางปฏิบัติอยู่จนถึงปัจจุบัน โดยกำหนดพื้นที่ป่าในการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อม ดิน น้ำ พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ที่หายาก และป้องกันภัยธรรมชาติอันเกิดจากน้ำท่วม และการพังทลายของดิน ตลอดจนทั้งเพื่อประโยชน์ในการศึกษา

การศึกษาการวิจัยแหล่งท่องเที่ยวพักผ่อนและนันทนาการ ในอัตราร้อยละ 25 ของพื้นที่ประเทศ ป่าเพื่อเศรษฐกิจกำหนดไว้เพื่อผลิตไม้และของป่า เพื่อประโยชน์ในทางเศรษฐกิจ ในอัตราร้อยละ 15 ของพื้นที่ประเทศในส่วนของจังหวัดมหาสารคามมีพื้นที่จังหวัด 5,651.4 ตารางกิโลเมตร ประกอบด้วยพื้นที่ป่าไม้โดยในปี พ.ศ. 2541 มีอยู่ร้อยละ 0.62 ทั้งประเทศ ร้อยละ 25.28 (กรมป่าไม้. 2541 : 5) สำหรับมาตรการของรัฐในการที่จะอนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพป่า คือ การกำหนดพระราชบัญญัติป่าชุมชน โดยพระราชบัญญัติดังกล่าวนี้จะเป็นอีกมาตรการหนึ่งที่จะช่วยให้มีการรักษาป่าไว้และอาจจะมีการเพิ่มพื้นที่ป่าขึ้นด้วย โดยมีพื้นฐานความคิดว่า รัฐบาลมีนโยบายที่จะส่งเสริมให้ชุมชนที่อยู่ใกล้ป่าได้มีส่วนร่วมในการดูแลรักษาป่าอาศัยป่าไม้ เพื่อการยังชีพ มีป่าเป็นของตนเองมีการจัดการโดยชุมชนและเพื่อผลประโยชน์ของชุมชน เพื่อให้ราษฎรในชุมชนมีสิทธิในการจัดการป่าชุมชนและได้รับประโยชน์จากป่าชุมชน เช่น การตัดไม้ เก็บหาของป่า และการใช้ประโยชน์อื่น ๆ ในที่ดินในเขตป่าชุมชน และมีความรู้สึกว่าเป็นเจ้าของ

ทรัพยากรป่าไม้ อันจะเป็นการส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือในการช่วยรักษาระบบนิเวศธรรมชาติและสภาพแวดล้อม ลดการบุกรุกทำลายป่าและเป็นการฟื้นฟูสภาพป่า อีกทั้งเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของราษฎรในชุมชนให้ดีขึ้นและยั่งยืนตลอดไป เนื่องจากที่ผ่านมาการดูแลรักษาป่าเป็นหน้าที่ของรัฐเพียงฝ่ายเดียว ขาดการมีส่วนร่วมจากชุมชน ทำให้เข้าใจว่าป่าเป็นของรัฐ ชุมชนไม่มีกรรมสิทธิ์ (สำรวย สุดเฉลี่ย. 2546 : 4 ) ด้วยสาเหตุดังกล่าวข้างต้น ในปี 2529 กรมป่าไม้ได้เล็งเห็นความสำคัญในการดำเนินงานตามโครงการป่าชุมชน จึงได้ตั้งงบประมาณในการดำเนินงานด้านอย่างจริงจังมาจนถึงปัจจุบัน และมีป่าชุมชนเกิดขึ้นในจังหวัดมหาสารคามแล้ว จำนวน 260 แห่ง เป็นเนื้อที่ 18,268 ไร่ และจากภาพถ่ายดาวเทียม ปี พ.ศ. 2543 พบว่าพื้นที่ป่าไม้ในจังหวัดมหาสารคาม เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 0.62 ในปี พ.ศ. 2541 เป็นร้อยละ 4.20 ในปี พ.ศ. 2548 และทั้งประเทศเป็นร้อยละ 32.22 (กรมป่าไม้. 2548 : 6) ซึ่งการเพิ่มขึ้นของพื้นที่ป่าไม้จะเห็นได้ว่าจะมีผลมาจากนโยบายของรัฐบาล ซึ่งเป็นการพัฒนาแบบบูรณาการ โดยการส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนของตนเอง

การดำเนินการเรื่องป่าชุมชนในจังหวัดมหาสารคาม เริ่มดำเนินโครงการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2529 จนถึงปัจจุบัน ซึ่งกรมป่าไม้มีหน้าที่โดยตรงที่เข้ามาดูแลบำรุงรักษาทรัพยากรป่าไม้ แต่ผลการดำเนินงานที่ผ่านมายังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร อาจเพราะเป็นการดำเนินงานของกรมป่าไม้แต่ฝ่ายเดียว ชุมชนหรือองค์กรท้องถิ่นซึ่งมีพื้นที่ป่าไม้ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ของตนเอง กรมป่าไม้จึงได้มีการปรับกลยุทธ์ในการป้องกันรักษาและฟื้นฟูป่าไม้ โดยได้จัดทำโครงการป่าชุมชนขึ้นมา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อหยุดยั้งการบุกรุกทำลายป่าและฟื้นฟูสภาพป่าไม้ และให้ประชาชนและองค์กรท้องถิ่นในพื้นที่ร่วมกันดูแล ฝักระวังรักษาและใช้ประโยชน์จากป่าไม้อย่างยั่งยืนโดยมีกรอบแนวคิดสำคัญ คือ เป็นการพัฒนาคน ชุมชนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้อยู่รวมกันอย่างกลมกลืน สมดุลและยั่งยืน โดยยึดแนวพระราชดำริตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งการดำเนินงานจะเป็นแบบพหุภาคีจากภาคเอกชนองค์กรชุมชนและภาคราชการ ในการดำเนินงานโดยประชาชนและชุมชนท้องถิ่นมีบทบาทและส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาท้องถิ่น อันจะเป็นผลให้ชุมชนเข้มแข็ง สามารถพึ่งพาตนเองได้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น นำไปสู่การพัฒนาทำให้ระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมมีความสมดุลอย่างยั่งยืน ปัจจุบันโครงการป่าชุมชนได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางจากประชาชนทั่วไป เพราะเป็นโครงการที่มีบทบาทต่อการพัฒนาทรัพยากรป่าไม้โดยเฉพาะประชาชนตามชนบทที่ต้องอาศัยพึ่งพิงป่า เพื่อสนองความต้องการพื้นฐาน

ส่งผลให้เกิดการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าไม้ (ชูพักตร์ สุทธิสา. 2544: 3)

ป่าชุมชนโคกหนองโน ตำบลหนองโน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม มีพื้นที่ประมาณ 967 ไร่ ครอบคลุมบ้านหนองโน หมู่ที่ 1,5 และบ้านกุดแคน หมู่ที่ 6 ตำบลหนองโน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ซึ่งเป็นที่สาธารณประโยชน์ และชุมชนได้รวมตัวกันเพื่อเข้ามาบริหารจัดการป่า ทำให้ป่าแห่งนี้มีสภาพอุดมสมบูรณ์ และอำนวยความสะดวกทั้งทางตรง และทางอ้อมให้แก่ชุมชนโดยรอบป่าและชุมชนใกล้เคียงอื่น ๆ เช่น เป็นแหล่งอาหาร เก็บหาของป่าสมุนไพร รวมไปถึงไม้พืชน้ำมัน ไม้ใช้สอยอื่น ๆ จากนั้นองค์การบริหารส่วนตำบลหนองโนร่วมกับมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จัดตั้งศูนย์พื้นที่สวัสดิการเกษตรพึ่งตนเองตามแนวทฤษฎีใหม่ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนา ขยาย ปรับปรุง และส่งเสริมงานทางด้านการศึกษาระดับอุดมศึกษา เพื่อเป็นการให้บริการวิชาการและสนับสนุนการพัฒนาท้องถิ่นของชุมชน เพื่อดำเนินการฟื้นฟูอนุรักษ์ป่าไม้เบญจพรรณ รวมทั้งพันธุ์สัตว์ป่าเศรษฐกิจท้องถิ่น จากความสำคัญของป่าชุมชนดังกล่าว ผู้วิจัยซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงในหลักสูตรการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชน มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงมีความสนใจจะศึกษาว่ามีปัจจัยอะไรบ้างที่มีระดับความสำคัญในการจัดการป่าชุมชนแห่งนี้ตามความคิดเห็นของประชาชน ตลอดจนต้องการทราบถึงปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของชุมชน

ทั้งนี้องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ จะใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมการจัดการป่าชุมชนตลอดจนใช้ประกอบการวางแผนการจัดการป่าชุมชนให้กับกรมป่าไม้ หน่วยงานภาครัฐและองค์กรอื่น ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดการพัฒนาทำให้คนอยู่กับป่าอย่างสมดุล เกื้อกูล และยั่งยืนตลอดไป

### วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับปัจจัยที่มีความสำคัญในการจัดการป่าชุมชนโคกหนองโน ตำบลหนองโน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ตามความคิดเห็นของประชาชน
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับปัจจัยที่มีความสำคัญในการจัดการป่าชุมชนโคกหนองโน ตำบลหนองโน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ตามความคิดเห็นของประชาชน จำแนกตามเพศ อายุ และระยะเวลาในการตั้งครัวเรือน
3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะของการจัดการป่าชุมชนโคกหนองโน ตำบลหนองโน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

### สมมุติฐานของการวิจัย

ประชาชนที่มี เพศ อายุ และระยะเวลาในการตั้งครัวเรือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการป่าชุมชนโคกหนองโน ตำบลหนองโน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม แตกต่างกัน

### ขอบเขตของการวิจัย

1. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย
  - 1.1 ตัวแปรต้น (Independent Variables) ได้แก่ เพศ อายุและระยะเวลาในการตั้งครัวเรือน
  - 1.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ได้แก่ ความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับความสำคัญในการจัดการป่าชุมชนหนองโน ตำบลหนองโน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ประกอบด้วย การอนุรักษ์ป่าชุมชน การฟื้นฟูป่าชุมชน การพัฒนาป่าชุมชน การควบคุมดูแลป่า และการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชน
2. พื้นที่ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ป่าชุมชนโคกหนองโน ตำบลหนองโน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม
3. ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัยตั้งแต่เดือนมกราคม พ.ศ. 2558 เป็นต้นไป

### วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ หัวหน้าครัวเรือนหรือตัวแทนครัวเรือนที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านหนองโน หมู่ที่ 1 และหมู่ที่ 5 ตำบลหนองโน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 507 ครัวเรือน
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ หัวหน้าครัวเรือนหรือตัวแทนครัวเรือนที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 253 ครัวเรือน ที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านหนองโน หมู่ที่ 1 และหมู่ที่ 5 ตำบลหนองโน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ที่ได้จากการแทนค่าตารางการกำหนดกลุ่มตัวอย่าง และทำการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย จากจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 507 ครัวเรือน
3. ขั้นตอนในการเลือกกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยดำเนินการเลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยมีขั้นตอนในการเลือกตัวอย่าง ดังนี้
  - ขั้นตอนที่ 1 การเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการหาสัดส่วนของจำนวนหัวหน้าครัวเรือนหรือตัวแทนครัวเรือนที่ต้องตอบแบบสอบถาม จำนวน 253 คน จากจำนวนหัวหน้าครัวเรือนหรือตัวแทนครัวเรือนที่ต้องตอบแบบสอบถาม จำนวน 253 คน จากจำนวนหัวหน้าครัวเรือนหรือตัวแทนครัวเรือนทั้งหมด 507 คน แล้วนำมาหาค่าเฉลี่ยตามจำนวนครัวเรือนในแต่ละหมู่บ้านในตำบลหนองโน อำเภอหนองโน จังหวัดมหาสารคาม รายละเอียด ดังตาราง 1

**ตาราง 1** จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ต้องเก็บข้อมูลจากประชากรทั้งหมดโดยการกำหนดโควตา

| หมู่ที่              | จำนวนครัวเรือน | ร้อยละของครัวเรือนเทียบ<br>กับครัวเรือนทั้งหมด | ขนาดกลุ่มตัวอย่าง |
|----------------------|----------------|------------------------------------------------|-------------------|
| หมู่ที่ 1 บ้านหนองโน | 268            | 53                                             | 136               |
| หมู่ที่ 5 บ้านหนองโน | 239            | 47                                             | 117               |
| รวม                  | 507            | 100                                            | 253               |

ขั้นตอนที่ 2 ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยวิธีตามสะดวก  
จนครบตามจำนวนที่กำหนด

### เครื่องมือที่ใช้การวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย  
ครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม ซึ่งลักษณะโครงสร้างของแบบสอบถาม  
แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 คุณลักษณะทางประชากร

ตอนที่ 2 ระดับความสำคัญของปัจจัยในการจัดการ  
ป่าชุมชนโคกหนองโน ประกอบด้วย 5 ปัจจัย คือ

1. ปัจจัยด้านการอนุรักษ์ป่าชุมชน
2. ปัจจัยด้านการฟื้นฟูป่าชุมชน
3. ปัจจัยด้านการพัฒนาป่าชุมชน
4. ปัจจัยด้านการควบคุมดูแลป่าชุมชน
5. ปัจจัยด้านการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชน

ตอนที่ 3 ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะ  
ของการจัดการป่าชุมชนโคกหนองโน ตำบลหนองโน อำเภอ  
เมือง จังหวัดมหาสารคาม

### การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ผู้วิจัยได้เข้าไปพูดคุยกับผู้นำชุมชนของบ้าน  
หนองโน ตำบลหนองโน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม เพื่อ  
ประชาสัมพันธ์ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการศึกษา ให้ประชาชนใน  
หมู่บ้านหนองโนรับทราบ พร้อมนัดหมายการดำเนินการสัมภาษณ์
2. ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลใช้เวลา  
ดำเนินการ 3 เดือน (ระหว่างวันที่ 1 มีนาคม 2558 ถึงวันที่ 30  
มิถุนายน 2558)
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการโดยผู้วิจัย  
และผู้ช่วยวิจัยเป็นผู้ดำเนินการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างทั้ง  
253 คน ด้วยตนเองและรอรückกลับทันทีเมื่อดำเนินการเสร็จสิ้น  
ในแต่ละรายจนครบตามจำนวนที่กำหนด
4. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถาม

### การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์  
ข้อมูล โดยมีขั้นตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ลักษณะประชากรศาสตร์ของบุคคล โดย  
การหาค่าความถี่และคิดเป็นร้อยละ

ตอนที่ 2 วิเคราะห์ระดับปัจจัยที่มีความสำคัญในการ  
จัดการป่าชุมชนโคกหนองโน ตำบลหนองโน อำเภอเมือง จังหวัด  
มหาสารคาม โดยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานโดย  
มีระดับการวัดเป็นแบบประมาณค่า (Rating Scale) ซึ่งสามารถ  
แบ่งเป็นระดับได้ดังนี้

|                  |                |
|------------------|----------------|
| เกณฑ์การให้คะแนน | ข้อความเชิงบวก |
| มากที่สุด        | 5 คะแนน        |
| มาก              | 4 คะแนน        |
| ปานกลาง          | 3 คะแนน        |
| น้อย             | 2 คะแนน        |
| น้อยที่สุด       | 1 คะแนน        |

เกณฑ์การแปลความหมาย (บุญชม ศรีสะอาด. 2545

: 103)

คะแนนเฉลี่ย การแปลความหมาย

|             |                            |
|-------------|----------------------------|
| 4.51 - 5.00 | มีระดับความสำคัญมากที่สุด  |
| 3.51 - 4.50 | มีระดับความสำคัญมาก        |
| 2.51 - 3.50 | มีระดับความสำคัญปานกลาง    |
| 1.51 - 2.50 | มีระดับความสำคัญน้อย       |
| 1.00 - 1.50 | มีระดับความสำคัญน้อยที่สุด |

ตอนที่ 3 เปรียบเทียบระดับปัจจัยที่มีความสำคัญใน  
การจัดการป่าชุมชนโคกหนองโน ตำบลหนองโน อำเภอเมือง  
จังหวัดมหาสารคาม ตามความคิดเห็นของประชาชนจำแนกตาม  
เพศ อายุ และระยะเวลาในการตั้งครัวเรือนแตกต่างกัน โดยใช้  
t - test (Independent Samples) และการวิเคราะห์ความ  
แปรปรวนทางเดียว F - test (One - way ANOVA) ที่ระดับนัย  
สำคัญทางสถิติ .05

### สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล

ดังนี้

1. สถิติพื้นฐาน
  - 1.1 ค่าความถี่
  - 1.2 ร้อยละ
  - 1.3 คะแนนเฉลี่ย
  - 1.4 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน
  - 2.1 t - test (Independent Samples)
  - 2.2 F - test (One - way ANOVA)

## ผลการวิจัย

ผลการวิจัยดังนี้

1. ระดับปัจจัยที่มีความสำคัญในการจัดการประชุมชนโคกหนองโน ตำบลหนองโน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ตามความคิดเห็นของประชาชน พบว่า ปัจจัยโดยรวมและรายด้านทุกด้านมีความสำคัญในการจัดการประชุมชนโคกหนองโน ตำบลหนองโน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม อยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ ปัจจัยด้านการอนุรักษ์ป่าชุมชน ปัจจัยด้านการพัฒนาป่าชุมชน ปัจจัยด้านการควบคุมดูแลป่าชุมชน และปัจจัยด้านการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชน
2. การเปรียบเทียบการจัดการประชุมชนโคกหนองโน ตำบลหนองโน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม จำแนกตามเพศ อายุ และระยะเวลาในการตั้งครัวเรือน พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ และระยะเวลาในการตั้งครัวเรือนแตกต่างกัน มีการจัดการประชุมชนโคกหนองโน ตำบลหนองโน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ไม่แตกต่างกัน
3. ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะของการจัดการประชุมชนโคกหนองโน ตำบลหนองโน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม พบว่าประชาชนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะของการจัดการประชุมชนโคกหนองโน ตำบลหนองโน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม โดยเรียงลำดับจากความถี่มากไปน้อย 3 อันดับ ดังนี้ ประชาชนส่วนใหญ่ไม่กล้าแสดงออกและไม่มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาป่าชุมชนโคกหนองโน ขาดความรู้ความเข้าใจในการฟื้นฟูป่าชุมชนโคกหนองโน และประชาชนขาดความสนใจ ไม่ค่อยให้ความร่วมมือและขาดจิตสำนึกในการอนุรักษ์ป่าชุมชนโคกหนองโน ตามลำดับ

## อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยมีประเด็นสำคัญนำมาอภิปรายผลดังนี้

1. ระดับปัจจัยที่มีความสำคัญในการจัดการป่า

ชุมชนโคกหนองโน ตำบลหนองโน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ตามความคิดเห็นของประชาชน พบว่า ปัจจัยโดยรวมและรายด้านทุกด้านมีความสำคัญในการจัดการประชุมชนโคกหนองโน ตำบลหนองโน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม อยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ ปัจจัยด้านการอนุรักษ์ป่าชุมชน ปัจจัยด้านการพัฒนาป่าชุมชน

ปัจจัยด้านการควบคุมดูแลป่าชุมชน และปัจจัยด้านการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สรศักดิ์ จันทร์สว่าง (2546 : 66-69) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ป่าชุมชน บ้านวังกะ ตำบลหนองลู อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ป่าชุมชน ได้แก่ เชื้อชาติ ระยะเวลาในการตั้งถิ่นฐาน ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และศรัทธาความเชื่อมั่นในบทบาทพระสงฆ์ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรยุทธ หลิมตระกูล (2544 : 118-127) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ศึกษาเฉพาะกรณีบ้านห้วยสะพาน ตำบลหนองโรง อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี ผลการศึกษาเชิงคุณภาพพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ มี 3 ประการ ได้แก่ การมีผู้นำที่จริงจังและเสียสละเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม การที่ชุมชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้สูง และการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ

2. การเปรียบเทียบการจัดการประชุมชนโคกหนองโน ตำบลหนองโน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม จำแนกตามเพศ อายุ และระยะเวลาในการตั้งครัวเรือน พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ และระยะเวลาในการตั้งครัวเรือนแตกต่างกัน มีการจัดการประชุมชนโคกหนองโน ตำบลหนองโน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

2.1 ประชาชนที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความสำคัญของปัจจัยโดยรวม และเป็นรายด้านในการจัดการประชุมชนโคกหนองโน ตำบลหนองโน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ไม่แตกต่างกัน จากการที่ประชาชนมีเพศต่างกัน มีการจัดการประชุมชนไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องมาจากการที่คนในชุมชนต่างมีจิตสำนึกร่วมในการจัดการประชุมชนโคกหนองโน พร้อมทั้งได้รับการส่งเสริมให้คนในชุมชนนั้นได้มีส่วนร่วมกับการดำเนินการต่าง ๆ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะหน่วยงานต่าง ๆ มีการส่งเสริมให้คนในชุมชนนั้น ได้เข้ามามีส่วนร่วมโดยไม่มีการแบ่งแยกเพศ แต่เดิมเพศชายจะมีส่วนในการดำเนินการต่อมาเมื่อเงื่อนไขทางสังคมเปลี่ยนไป และระเบียบกฎหมายของทางราชการ ได้มีการส่งเสริมให้เพศหญิงเข้ามามีส่วนร่วมในการ

ดำเนินการกิจกรรมต่าง ๆ จึงส่งผลให้เทศหญิงมีความตื่นตัวที่จะเข้าร่วมดำเนินการด้วย ทำให้ประชาชนมีเพศต่างกันมีการจัดการป่าชุมชนไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับ กฤษฎา เล็กมณี (2546 : 83-86) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาป่าชุมชน บ้านบางห้วยยะอุ อำเภอแม่สลด จังหวัดตาก พบว่า เพศเป็นปัจจัยที่ไม่มีผลต่อการพัฒนาป่าชุมชน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ สำรวย สุดเฉลี่ยว (2546 : 101-108) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการป่าชุมชนป่าคำใหญ่-คำขวาง อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่าเพศไม่มีความสัมพันธ์กับการจัดการป่าชุมชน

2.2 ประชาชนที่มีอายุต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความสำคัญของปัจจัยโดยรวม และเป็นรายด้านในการจัดการป่าชุมชนโคกหนองโน ตำบลหนองโน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ไม่แตกต่างกัน เนื่องจากประชาชนในพื้นที่ป่าชุมชนโคกหนองโนต่างช่วยกันรักษาพื้นที่ป่าแห่งนี้ไว้เสมือนเป็นทรัพย์สินอันมีค่าของชุมชน มีการปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนได้เข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชนโคกหนองโน โดยประชาชนวัยผู้ใหญ่และผู้สูงอายุได้ให้การส่งเสริมในแต่ละกิจกรรม ดังนั้นประชาชนที่มีอายุต่างกันจึงมีการจัดการป่าชุมชนโคกหนองโน ตำบลหนองโน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับ กฤษฎา เล็กมณี (2546 : 83-86) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาป่าชุมชน บ้านบางห้วยยะอุ อำเภอแม่สลด จังหวัดตาก พบว่า อายุไม่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาป่าชุมชน บ้านบางห้วยยะอุ และยังสอดคล้องกับ สำรวย สุดเฉลี่ยว (2546 : 101-108) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการป่าชุมชนป่าคำใหญ่-คำขวาง อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า อายุเป็นปัจจัยที่ไม่มีอิทธิพลต่อการจัดการป่าชุมชนป่าคำใหญ่ - คำขวาง

2.3 ประชาชนที่มีระยะเวลาในการตั้งครัวเรือนต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความสำคัญของปัจจัยโดยรวมและเป็นรายด้านในการจัดการป่าชุมชนโคกหนองโน ตำบลหนองโน อำเภอเมืองจังหวัดมหาสารคาม ไม่แตกต่างกัน การที่ประชาชนมีการอพยพเพื่อไปตั้งครัวเรือนในถิ่นฐานใหม่นั้น ประชาชนต้องปรับตัวให้เข้ากับประเพณีวัฒนธรรม และความเชื่อของชุมชนนั้น เช่นเดียวกับการตั้งครัวเรือนของประชาชนตำบลหนองโน ซึ่งประชาชนในพื้นที่มีวิถีชีวิตเกี่ยวข้องกับป่าชุมชนโคกหนองโน นับได้ว่าเป็นสธารณสมบัติของตำบลหนองโน และประชาชนตำบลหนองโนก็ได้มีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนโคกหนองโน อันเกิดจากคติความเชื่อของชุมชน ผวนกับนโยบายของภาครัฐที่ได้มีการตราระเบียบกฎหมายเกี่ยวกับป่าชุมชน ซึ่งจะต้องส่งเสริมให้ภาคประชาชนได้มีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชน ฉะนั้นแม้ว่าประชาชนจะมีระยะเวลาในการตั้ง

ครัวเรือนแตกต่างกัน แต่มีการจัดการป่าชุมชนตอนเจ้าปู่ไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับณรงค์ มังกิตะ (2546 : 71-75) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อทัศนคติของราษฎรในการพัฒนาป่าชุมชนบ้านหาดผาชน กิ่งอำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน พบว่า ระยะเวลาการตั้งถิ่นฐานมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาป่าชุมชนน้อยที่สุด

3. ประชาชนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะของการจัดการป่าชุมชนตอนเจ้าปู่ ตำบลทรายมูล อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น โดยเรียงลำดับจากความถี่มากไปน้อย 3 อันดับ ดังนี้ ประชาชนส่วนใหญ่ไม่กล้าแสดงออกและไม่มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาป่าชุมชนโคกหนองโน ขาดความรู้ความเข้าใจในการฟื้นฟูป่าชุมชนโคกหนองโน และประชาชนขาดความสนใจ ไม่ค่อยให้ความร่วมมือและขาดจิตสำนึกในการอนุรักษ์ป่าชุมชนโคกหนองโน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วีระศักดิ์ กราปัญจะ (2553 : 118) ได้ศึกษารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ป่าชุมชนบ้านอ่าวท่าเลน - บ้านท่าพรุ ตำบลเขาทอง อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่ พบว่า ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของชุมชน ในการบริหารจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ป่าชุมชนบ้านอ่าวท่าเลน - บ้านท่าพรุ ตำบลเขาทอง อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่ คือ ชุมชนขาดการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ดังนั้น ชุมชนต้องการให้องค์การบริหารส่วนตำบล เป็นหน่วยงานหลักในการขับเคลื่อนให้บังเกิดผลเป็นรูปธรรม โดยการจัดประชุมราษฎรทุกหมู่บ้าน เพื่อกำหนดรูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยกระบวนการมีส่วนร่วม และเชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้คำปรึกษา แนะนำ ที่เป็นเช่นนี้น่าจะเนื่องจาก ชุมชนต้องการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ และร่วมดูแลรักษาป่าชุมชน ซึ่งเป็นพื้นที่ส่วนรวมของท้องถิ่น นอกจากนี้ยังมีความต้องการการศึกษาดูงานด้านการจัดการป่าชุมชนจากชุมชนที่ประสบความสำเร็จ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าชุมชนสามารถเรียนรู้จากสถานที่และประสบการณ์จริงเพื่อนำมาปรับใช้เป็นแนวทางพัฒนาป่าชุมชนของตนเองได้ จึงน่าจะเป็นแนวทางหนึ่งในการจัดการป่าชุมชนแห่งนี้ให้ประสบความสำเร็จได้อย่างยั่งยืนต่อไปในอนาคต

### สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยปัจจัยที่มีความสำคัญในการการจัดการป่าชุมชนโคกหนองโน ตำบลหนองโน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม สรุปได้ดังนี้

1. ระดับปัจจัยโดยรวมและรายด้านทุกด้านที่มีความสำคัญในการการจัดการป่าชุมชนโคกหนองโน ตำบลหนองโน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม อยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ ปัจจัยด้านการอนุรักษ์

ป่าชุมชน ปัจจัยด้านการพัฒนาป่าชุมชน ปัจจัยด้านการควบคุมดูแลป่าชุมชน และปัจจัยด้านการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชน

2. การเปรียบเทียบการจัดการป่าชุมชนโคกหนองโน ตำบลหนองโน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม จำแนกตามเพศ อายุ และระยะเวลาในการตั้งครัวเรือน พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ และระยะเวลาในการตั้งครัวเรือนแตกต่างกัน มีการจัดการป่าชุมชนโคกหนองโนไม่แตกต่างกัน 3. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของการจัดการป่าชุมชนโคกหนองโน ตำบลหนองโน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม โดยเรียงลำดับจาก ความถี่มากไปน้อย 3 อันดับ ดังนี้ ประชาชนส่วนใหญ่ไม่กล้าแสดงออกและไม่มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาป่าชุมชนโคกหนองโน ขาดความรู้ความเข้าใจในการฟื้นฟูป่าชุมชนโคกหนองโน และประชาชนขาดความสนใจ ไม่ค่อยให้ความร่วมมือและขาดจิตสำนึกในการอนุรักษ์ป่าชุมชนโคกหนองโน

### ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. ชุมชนควรจัดกิจกรรมและประกอบพิธีกรรมอื่น ๆ เกี่ยวกับป่าชุมชนในวันหยุดราชการ หรือวันหยุดเรียน เพื่อเปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนด้านการอนุรักษ์ป่าชุมชน
2. ควรมีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมเกี่ยวกับป่าชุมชน เพื่อให้สื่อมวลชนได้เผยแพร่ข่าวสารที่เป็นประโยชน์ในการจัดการป่าชุมชนให้ชุมชนอื่นได้ทราบ
3. ควรมีการร่วมมือในการจัดการป่าชุมชนเป็นเครือข่ายระดับตำบล ระดับอำเภอ ระดับจังหวัด และระดับภูมิภาค เพื่อเป็นการเพิ่มศักยภาพขององค์กรชุมชนให้มีความเข้มแข็งยิ่งขึ้น
4. ควรมีการจัดตั้ง “กองทุนพัฒนาป่าชุมชน” ขึ้น เพื่อเป็นทุนในการดำเนินงานกิจกรรมเบื้องต้นเกี่ยวกับป่าชุมชน

### ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาการจัดการป่าชุมชนตามความคิดเห็นของประชาชนในแต่ละพื้นที่ที่มีสภาพที่แตกต่างกัน เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการบริหารจัดการป่าให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่นั้นต่อไป
2. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบป่าชุมชนที่เป็นป่าตัวอย่างกับป่าชุมชนอื่น ๆ เช่น ป่าตามระบบความเชื่อ เช่น ป่าเขตอภัยทาน ป่าช้า ป่าดอนปู่ตา เป็นต้น เพื่อให้ทราบถึงความแตกต่าง หรือไม่แตกต่างในวิธีการจัดการป่าชุมชน รวมไปถึงปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อทั้งด้านบวกและด้านลบ รวมถึงปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการจัดการป่าชุมชน
3. ควรมีการวิจัยแนวทางการเสริมสร้างการมี

ส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน

4. ควรศึกษาถึงสภาพปัญหาที่แท้จริงในการจัดการป่าชุมชน เพื่อที่จะได้แนวทางในการแก้ไขปัญหาที่ตรงประเด็นได้อย่างยั่งยืน

### กิตติกรรมประกาศ

วิจัยฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาและความช่วยเหลือจาก ผศ.ดร.ประยูร วงศ์จันทร์หา คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ที่เสียสละให้ข้อคิดเห็น และคำแนะนำตลอดจนการแนะนำเกี่ยวกับแบบสอบถามและเอกสารอ้างอิงมาเสริมแนวทางการทำวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง และนายพลวัตร พาพรมพิทักษ์ ที่ช่วยในการเก็บรวบรวมข้อมูลและช่วยในการวิเคราะห์ข้อมูลในทุกขั้นตอน

ประโยชน์และคุณค่าจากงานวิจัยนี้ ขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณบิดา - มารดา ครู - อาจารย์ ที่มีส่วนให้ชีวิตและปัญญาแก่ผู้วิจัยจนประสบผลสำเร็จ

### เอกสารอ้างอิง

- กรมป่าไม้. (2541). *แนวทางปฏิบัติงานโครงการพัฒนาป่าชุมชน*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กรมป่าไม้กรมป่าไม้.
- \_\_\_\_\_. (2548). *ป่าชุมชนประเทศไทย*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- กฤษฎา เล็กมณี. (2546). *ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาป่าชุมชนบ้านยางห้วยระอุ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ชูศักดิ์ สุทธิสา. (2544). *เอกสารประกอบการสอน กระบวนการพัฒนาชุมชน*. มหาสารคาม : ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ณรงค์ มังกิตะ. (2546). *ปัจจัยที่มีผลต่อทัศนคติของราษฎรในการพัฒนาป่าชุมชนบ้านหาดผาขน กิ่งอำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). *การวิจัยเบื้องต้น*. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- วิชัย เทียนน้อย. (2544). *การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ*. พิมพ์ครั้งที่ 4 กรุงเทพฯ : อักษรวัฒนา.
- วีระศักดิ์ กราปัญญา. (2553). *รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ป่าชุมชนบ้านอ่าวท่าเลน -*

- บ้านท่าพรุ ตำบลเขาทอง อำเภอเมือง จังหวัด  
กระบี่. วิทยานิพนธ์ ศึกษ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย  
สุโขทัยธรรมาธิราช
- สรศักดิ์ จันทรสว่าง. (2546). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมี  
ส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ป่าชุมชน  
บ้านวังกระ ตำบลหนองลู อำเภอสังขละบุรี  
จังหวัดกาญจนบุรี. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.กรุงเทพฯ  
: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุรยุทธ์ หลิมตระกูล. (2544). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วม  
ร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากร  
ป่าไม้ : ศึกษาเฉพาะกรณีป่าชุมชนบ้านห้วยสะพาน  
ตำบลหนองโรง อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี.  
วิทยานิพนธ์ ส.ม. กาญจนบุรี : สถาบันราชภัฏ  
กาญจนบุรี.
- สำราญ สุดเฉลียว. (2546). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการป่า  
ชุมชนป่าคำใหญ่-คำขวาง อำเภออาจสามารถ  
จังหวัดร้อยเอ็ด. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. ขอนแก่น :  
มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- อภิชัย พันธเสน. (2542). ทำอย่างไรจึงจะได้ป่าไม้และพื้นที่สี  
เขียวคืนมา. กรุงเทพฯ : คณะเศรษฐศาสตร์  
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

